

M a j o r Tamás: Kedves Elvtársak! Először szeretném egy olyan szempontra felhívni a figyelmet, amelyet Révai elvtárs és Ladányi elvtárs említettek. Ez az, hogy hiba volt, hogy volt egy olyan irányzat, miszerint Sztaniszlavszkijt egy kicsit az időtől függetlenül mint valami újat kezeljük, ~~akinek~~ a tanulmányozását most kell megkezdeni és akinek a munkássága valami olyan új dolog, aminek most ~~kell~~ nekilátni. Ezt Ladányi elvtárs is érintette. Szeretnék ehhez hozzászólni abból a szempontból, hogy mi a helyzet most Sztaniszlavszkijjal kapcsolatban színészetünk terén, különös tekintettel a stúdiókra és a meginduló Sztaniszlavszkij körökre.

Azt kell mondanom, hogy Révai elvtársnak ez a megállapítása

11

nagyon vonatkozik a studiókra és a Sztaniszlavszkij-körökre. Sztaniszlavszkij ellen az ösztönös színészet nevében és képviselői nevében volt komoly ellenállás. A rendszeres tanulás ellen volt és van is komoly ellenállás.

Hogyan nyilvánul meg most ez az ellenállás? Bizonyos fokig úgy, hogy azt mondják: Sztaniszlavszkij tanár, olyan tanár, aki egy tankönyvet írt és ezt tanulják a diákok. Én ezt a saját fülemmel hallottam színésztől. Éppen ezért nagyon ~~széles~~ ^{fontos}, hogy ezt a rendkívül helytelen álláspontot megszüntessük. Nagyon fontos, hogy az elméletet a ~~gyakorlat~~ gyakorlattal, Sztaniszlavszkij haladó hagyományainkkal összekapcsoljuk. Azért hangsúlyozom az elméletnek a gyakorlattal való összekapcsolását, mert itt is valahogyan két táborra oszlik ^{anak} színészeink. ~~egy része~~. Az egyik rész Sztaniszlavszkij csak tankönyvnek akarja használni, a másik pedig a gyakorlat nevében a rendszeres tanulást akarja megszüntetni. Erre a két veszélyre fel kell hívni a figyelmet. Amikor mi Szövetségünkbe ^{be} a Sztaniszlavszkij-körök indulását megbeszéltük, akkor nagyon erősen hangsúlyoztuk ezt a két veszélyt.

Először talán beszéljünk a hagyományokról. Nincs olyan nagy színészi alakítás, amelyre visszaemlékszünk, amelyet magunk láttunk, amelyről jó kritikákban olvasunk és amellyel kapcsolatban ne valami olyasmiről beszélne, hogy ebből most nekünk rendszert és jó értelemben véve divatot kell csinálnunk. Ez a valami a fizikai cselekvés. Feltudok hozni itt egy példát: Sugár Károlynak egy nagy alakítását. Ő egyszer a Nemzeti Színházban játszott Egy ifjú horvát bán című nem túlságosan nagyigényű darabban. A rendezőtől kiereszakolta, hogy egyszer némán végigmehessen a színpadon. Szerepe rossz volt, szerepét egyébként abban az időben valósággal bosszantásul kapta. Ez 1935-ben volt. Egy bankkönyvelőt játszott és amikor átment a színpadon,

hatalmas, percekgig tartó nyiltszini tapsban tört ki a közönség. Mit játszott meg azalatt, míg átment egyetlen szó nélkül a szinpadon? Azt, hogy a bank, amelynek ő a könyvelője, tönkrement. Minden szó nélkül a legkevesebb eszközzel. Ezt keressük, ez a fizikai cselekvés? Igen.

Itt van egy nagyon jó példa arra, hogy ez nem valami új dolog, nem most fogjuk bevezetni a magyar színészetbe, hanem nekünk ilyen hagyományaink vannak. Kovács András hívta fel a figyelmet, amikor erről beszéltünk, arra, hogy ha elolvassuk Petőfi Sándornak Egressy III. Richárdjáról írt kritikáját, akkor azt látjuk, hogy nincs is más ebben a kritikában, mint Egressy fizikai cselekvéseinek a leírása. Ebből állapítható meg kétségbevonhatatlanul, milyen hatalmas művész volt Egressy. A kritikát olvasták, ezért nem akarom bővebben idézni, csak szeretném felhívni a figyelmet arra, hogyan írja le Petőfi Egressy játékát, amikor Richárd lázámaiban kétségbeesetten megragadja a szék lábát. *

Van tehát hagyományunk Sztaniszlavszkijra, arra, amit most sokkal rendszeresebben akarunk kidolgozni, tanulni, a gyakorlatban alkalmazni; a fizikai szereplésre.

Az elmélettel és a gyakorlattal kapcsolatban tehát azt kell mondanunk: feltétlenül helyes, ha mi a hagyományokból és a gyakorlatból indulunk ki olyan módon, ahogyan azt Ladányi elvtárs érintette. Keressünk magunknak egy-egy induló darab próbáján, ^{egy} konkrét megoldandó feladatnál lehetőséget arra, hogy azt bőven kifejtve, legjobban érintő kérdéseinket tárgyalva kezdjünk el foglalkozni Sztaniszlavszkijjal, de - és ez nagyon fontos - mindig szem előtt tartva a gyakorlatot tanuljuk rendszeresen Sztaniszlavszkijt .

A másik dolog, amiről szerettem volna beszélni az, amit szerintem nagyon helyesen, bőven megemlített Ladányi elvtárs. Ez a dramaturgok kérdése. Annyit szeretnék hozzáfűzni Ladányi elvtárs megállapításaihoz, hogy mi most nem azt mondjuk, - és ezt senki ne

értse félre - hogy le a dramaturgokkal. Erről szó sincs. Ennek éppen az ellenkezőjét mondjuk. Azt hisszük azonban, hogy tavaly nem láttuk elég helyesen a dramaturgia kérdését. Mi új kádereket, sok új tehetséges embert hoztunk a dramaturgia területére és akkor még azt hittük, hogy rövid, 8-10 előadásból álló tanfolyammal a dramaturgoknak komoly segítséget tudunk nyújtani. Majdnem úgy képzeltük, hogy még nagyobb dramaturgok is lesznek belőlük. Ugyanilyen tisztázatlanság volt bennünk akkor, amikor érezve, hogy egyik legfontosabb megoldandó kérdésünk a dramaturgia és a dramaturg-kérdés, a főiskolán elindítottuk a dramaturg-tanfolyamot. Amint ez a tanfolyam megindult, mindjárt látszott egy tisztázatlanság, amelyet nem is tudtunk tisztázni. Ez az volt, hogy azoknak a fele, akik a dramaturgtanfolyamról beszéltek, a Horthy-iskolát tekintette mintaképnek, amely nem dramaturgokat, hanem írókat nevelt, a másik pedig szerette volna ezt összekapcsolni Sztaniszlavszkijjal. Amikor Simon elvtársnő visszajött Moszkvából, akkor kiderült, hogy ilyenfajta dramaturgiskola odakint nincs. Van ellenben egy ötéves színházvezetői tanfolyam, ahol tanulmányozzák a színjátszást, a rendezést - természetesen Sztaniszlavszkijt - az irodalmat és nagyon-nagyon magas kivóju képzést kapnak.

Miért mondom el ezt? Azért, mert úgy látom, nálunk most az a helyzet, hogy dramaturgiánkat, íróinkat közelebb kell hoznunk a színház munkájához, a rendezőhöz a dramaturgot közelebb kell hoznunk a rendezőhöz és a színészekhez, az előadáshoz, az író pedig szintén közelebb kell hoznunk a rendezőhöz és az előadáshoz. Elmondhatjuk, hogy erre vannak jó példák. Ugyan hiszem, ezen az úton kell tovább menni.

A dramaturgokban - ezt a mi Nemzeti Színház-beli társulati ülésinkről is tudom - még mindig van bizonyos arisztokratizmus a színjátszással szemben, az irodalom mellett. Ugy választják ketté a dolgot, hogy ők, a dramaturgok az írók követik a színházban, ők az irodalomhoz tartoznak, a rendező pedig a színjátszáshoz tartozik.

Azt hiszem, erre nagyon komolyan fel kell hívunk a figyelmet és jó lenne, ha ehhez a dramaturgok hozzászólnának. A mi véleményünk az, hogy a dramaturgia kérdésében a következő láncszem: közelebb hozni a dramaturgot és írókat a rendezőhöz, a színészhez és az előadáshoz, és mi kissé túl elméletien terveztük meg tavaly a dramaturgok képzését.

Végül még néhány szót szeretnék fűzni Ladányi elvtárs szavaihoz. Egyetérttek Ladányi elvtárs felszólalásában avval, hogy mi nem szakadhatunk sem pártokra, sem csoportokra. Valamennyiünknek dolgoznunk kell a kulturális egységfrontért. Ez a munka Szövetségünkben már megkezdődött. Folytatni fogjuk, és folytassuk valamennyien. /Nagy pas./